

5. Кутин А. Н. История Ку-Клукс-Клана. Москва: РТСофт, 2015. 752 с.
6. Рейнхарц І. Р. Історія Нового часу / пер. з англ. В. Д. Перов. Київ: Стікс, 2014. 800 с.
7. Тарас А. Е. История США. Минск: АСТ, 2015. 416 с.
8. Уолцер М. О терпимости. Москва: Издательство «Идея-Пресс», 2000. 187 с.
9. Ingalls R. P. Hoods: The Story of the Ku Klux Klan. New York: G. P. Putnam's Sons, 1999. 231 p.
10. Newton M. The Ku Klux Klan: An Encyclopedia. New York & London: Garland Publishing, 2002. 145 p.
11. Trelease A. W. White Terror: The Ku Klux Klan Conspiracy and Southern Reconstruction. London: LSP, 1995. 557 p.

Битка В. В.

Трансформація зороастризму у новий та новітній час

Вперше за багато століть забуття зороастризм набув розголосу у середині XIX – початку XX століття. Зросла популярність общин у місті Кермані та Єзді, які з давніх часів вважалися центрами проживання іранських зороастрійців. Вони знову нагадали світу про існування зороастризму як релігії. За багато століть їх стиль життя значно змінився, в їх повсякденному житті стали проявлятися риси ісламу. Наприклад, не дивлячись на те, що Авеста дозволяла жінкам ходити з відкритим лицем, в Кермані жінки одягали чадру, щоб захистити себе від мусульманської частини населення міста [4, с. 119].

Велика община зороастризму існувала в Індії й з'явилася вона там двома шляхами. Перший шлях — з зороастрійців Ірану, які тікали від гніту ісламських правителів. Вони втекли до Індії та оселилися в індійському штаті Гуджерат, де їх стали називати парсами. Згодом вони забули свою рідну мову, але, не відчуваючи утисків з боку індійських правителів, зберегли давню релігію та звичаї, носили білий одяг, а служителі культу надягали на голову тюрбани білого кольору. Жінки і чоловіки носили традиційний одяг: білі блузки, сорочки та пояси кушти. І ззовні парси Індії перестали бути схожими на своїх родичів в Ірані. Жінки-парсіанки не закривали своїх облич і могли вільно з'являтися на людях [4, с. 122–123].

Другий шлях — у середині ХІХ століття іранські юнаки почали навчатися в Індії і саме вони привезли з собою культ Ахура Мазди. Вони створили общину у Бомбеї, яка існує й дотепер.

У другій половині ХІХ ст. індійські парси починають здобувати освіту в Західній Європі, де вивчають свою релігію в філософському аспекті. Після повернення в Бомбей вони виявили бажання організувати у 1852 р. «Асоціацію парсів» з вивчення зороастризму і відродження цієї релігії в її первозданній чистоті. Справжнім ентузіастом наукового вивчення зороастризму в Індії був Хоршід Рустам Кама, ім'ям якого був згодом названий інститут орієнталістики Індії. Також у Бомбеї був заснований фонд «Організація допомоги нужденним зороастрійцям — парсам» [4, с. 123–124].

Вже в ХХ столітті перед зороастрійцями постало інше питання. Тегеранські реформісти оголосили відмову від старих традицій. Перше, що вони роблять, — засновують арамгат (місце спочинку або кладовище) й повністю відмовляються від дахм. «Десятой из мест и областей наилучших Я, Ахура Мазда, сотворил Харахвайти прекрасную. А в противостояние этому слепил злой дух многопагубный злое неискупимое деяние — зарывание трупов» [1, с. 6] — так в Авесті пояснюється заборона ховати у землі, тобто на кладовищах, тому такі реформи йшли не просто на перекір традиціям, а й самій релігії. Спочатку такі реформи не приймалися народом, але все ж у 1965 році Керман та Єзд перейшли на поховання на кладовищах, відкинувши такий важливий аспект їх релігії, пов'язаний з дахмами [2, с. 358].

На сьогоднішній день зороастризм існує по усій планеті, і, що характерно, в Ірані зороастрійців на сьогоднішній день менше, ніж в Індії. Мери Бойс наводить таку статистику: «В 1976 р. в общині нараховувалося більше 129 тисяч людей, з них 82 тисячі проживали в Індії, 5 тисяч — в Пакистані і 500 осіб — на Цейлоні (Шрі-Ланка), 25 тисяч — в Ірані (з них близько 19 тисяч — в Тегерані), 3 тисячі — в Англії, Канаді і США і 200 осіб — в Австралії» [2, с. 360].

Нажаль, на сьогоднішній день зороастризм з наукової точки зору досліджується дуже мало. Немає точної статистики кількості зороастрійців. Загалом станом на 2004 рік кількість зороастрійців у світі оцінювалася в межах від 145 тис. до 210 тис. Перепис 2001 року в Ін-

дії зафіксував 69601 парсів [5]. В Пакистані їх близько 5 тисяч. В Америці налічується приблизно 18–25 тис. зороастрійців як індійського, так і іранського походження. 3,5 тис. зороастрійців живуть в Австралії. Щодо їхньої кількості в Ірані існує велика розбіжність в даних. За останнім переписом, проведеним до революції, їх було 21400.

Як ми бачимо, общини зороастризму існують у різних країнах, але в цьому виявляється і проблема. Через такі далекі погляди, думки, ставлення до своєї релігії вони все більше стають не схожими одна на одну. Звісно, що кожна релігія змінюється з плином часу, але проблема зороастризму в тому, що ці зміни не єдині, а відбуваються в кожній общині по-різному. Тому у 1960-х роках був створений Перший Всесвітній конгрес зороастрійців у Тегерані та Бомбеї. І до сьогоднішнього часу такі конгреси відбуваються, щоб урегулювати розбіжності між общинами та дотримуватися єдності [2, с. 361].

Отже, станом на сьогоднішній день зороастризм не є масовою релігією, але й не можна сказати, що він занепадає. Більше того, середину XIX століття можна вважати відродженням зороастризму, хоча б тому, що ним стали цікавитися науковці. А сама релігія розширила свої межі на багато країн світу. На сьогоднішній день навіть в Росії є своя община зороастрійців у Санкт-Петербурзі, в них є свій сайт, де вони розкривають історію, релігійні особливості, мистецтво у зороастризмі [3]. Тому зороастризм можна вважати однією з сучасних світових релігій.

1. Вендидад // Лиханова Ю. М, Никитина В. Б., Померанцева Л. Е. Литература древнего востока. Тексты. М.: Издательство Московского университета, 1984. С. 5–9.
2. Бойс М. Зороастрийцы. Верования и обычаи. СПб: Петерб. востоковедение, 1994. 436 с.
3. Зороастрийцы Санкт-Петербурга. [Интернет-ресурс]. Режим доступа: <https://www.zoroastrian.ru>
4. Дорошенко Е. А. Зороастрийцы в Иране (историко-этнографический очерк). М.: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1982. 133 с.
5. Перепис населения Индии за 2001 г. [Интернет-ресурс]. Режим доступа: https://censusindia.gov.in/Tables_Published/C-Series/c_series_tables_2001.html

**Законодавчі акти США та Канади як чинник
зовнішньої міграції українців
наприкінці XIX – початку XX століття**

Проблема масового відтоку населення з українських земель не нова, але дуже актуальна. Перші паростки української еміграції беруть свій початок ще в середині XIX століття. Однак, міграційні процеси посилюються з початком соціально-економічної кризи в Австро-Угорщині в останньому десятиріччі XIX століття, що призвело до зuboжіння та масового безземелля селян. В таких складних умовах, селяни, зважаючи на лояльність та активну пропаганду серед населення з боку канадських, американських «експедиційних агентів» на українських землях Галичини та Буковини, приймали рішення про еміграцію. Тобто, характер еміграції був в основному економічним — люди їхали на заробітки. Питання української міграції має дуже важливе наукове значення, так як дослідження цієї проблеми дасть можливість зробити висновки в соціально-економічній політиці держави в сучасній Україні для запобігання масовому відтоку населення.

Питання української еміграції почало активно досліджуватися в середині 60-х років XX століття. Серед основних дослідників можна виділити наступні імена: Заставний Ф. Д. [2], Ковальчук О. О. [1], Євтух В. Б. [1], Шлепаков А. М. [8]. Варто відзначити історика Марунчака М. Г. — автора першої фундаментальної праці з історії українців в Канаді, а також автора циклу монографій, що стосуються таких аспектів життя українців, як культурний, релігійний, економічний аспекти [3, 4]. Відносно новою в дослідженні української еміграції є монографія В. М. Піскун, де висвітлюється подальша доля політичної еміграції українських політичних діячів в 20–30-ті рр. XX століття [6].

Перша хвиля української еміграції в Сполучені Штати Америки та Канаду (1891–1914 рр.) зіткнулася з цілою низкою економічних, культурних та побутових проблем: відсутність нормального житла, проблеми з мовою спілкування тощо. Яскраво демонструє та-